

РЕЦЕНЗИЯ

от

проф. д-р Борислав Александров Ясенов
АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив

Със заповед №РД-27-024 от 17.02.2023 г. на Ректора на АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив, съм определен за член на научно жури, за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Ролята на ансамбловото свирене в ранния етап на обучение по оркестрови инструменти“ за придобиване на образователната и научна степен „**доктор**“, в област на висше образование 8. Изкуства, професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство, докторска програма „Музикознание и музикално изкуство“. Автор на дисертационния труд е Румяна Николаева Петрова – докторант в редовна форма на обучение към катедра „Класическо и Поп и джаз изпълнителско изкуство“, факултет „Музикална педагогика“ при АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“, Пловдив, с научен ръководител доц. Кирил Чапликов.

Предоставеният ми комплект материали включва следните документи: автобиография, дисертационен труд, автореферат, научни публикации.

Румяна Петрова завършва висше образование с образователно-квалификационна степен „Магистър“ в АМТИИ – Пловдив (сега АМТИИ „Проф. Асен Диамандиев“) със специалност Музикална педагогика, след което реализира втора магистратура Изпълнителско изкуство в Университета на Претория, ЮАР, което предопределя и творческия ѝ път на активен изпълнител и педагог. Тази изключително ефективна комбинация докторантът допълва с научноизследователска дейност водеща до настоящия дисертационен труд.

Творческият път на Петрова се простира на три континента – Европа, Северна Америка и Южна Африка, което води до обогатяване на професионалната дейност с различни практики породени от социокултурната обстановка и национални предопределености.

Художественотворческата дейност на дисертанта е изключително активна и се изразява в: петгодишен стаж като оркестрант в симфоничните и оперни оркестри на Претория, Кейптаун и Дърбан в ЮАР, от 1999 година в САЩ заема позиция на водач виоли в камерен оркестър и свири в струнен квартет, осъществява над 15 значими концерта като камерен музикант и солист в Карнеги Хол в Ню Йорк, както и много турнета във Вашингтон, Бостън, Маями, и други градове по източното крайбрежие на САЩ. След завръщането си в България (2008 г.) участва като изпълнител на най-престижните български музикални фестивали – ММФ „Варненско лято“, ММФ „Софийски музикални седмици“ и ММФ „Мартенски музикални дни“ (Русе). През 2019 година получава почетен плакет от „Софийски музикални седмици“ за осъществяване на дългогодишна съвместна дейност между гореспомнатия фестивал и „Варненско лято“.

Развива и звукозаписна дейност, реализира множество записи за БНР, както и два издадени компактдиска с авторска музика. Получава възторжени отзиви като изпълнител от международните списания СТРАД и ГРАМОФОН, националния вестник КУЛТУРА и др.

Педагогическата работа на Р. Петрова е динамична и включва: десетгодишна преподавателска дейност в Консерваторията Бруклин в Ню Йорк и в музикалната школа „Страдивари“ в Маями, активно популяризира българската музика в чужбина, за което през 2003 година получава Годишната награда на фондацията „Bulgarian Virtuosi“, в периода 2008-2018 година е преподавател по виола, камерна музика и

оркестрово свирене в НУИ „Добри Христов“ – Варна. За педагогическите постижения на докторанта говорят многобройните първи награди на учениците ѝ от национални и международни конкурси, както и успехите на завършилите възпитаници, обучаващи се днес в престижни музикални академии у нас и в чужбина.

От изключително важно значение е възраждането на дейността на Младежкия симфоничен оркестър на НУИ „Добри Христов“ – Варна от Р. Петрова, което спомага за професионалното и музикално-естетическото развитие на подрастващите музиканти. По думите на докторанта в момента съставът осъществява над 8 концерта годишно, което е забележително постижение. Петрова стартира съвместен проект между НУИ „Добри Христов“ и Община Варна изразен в серия образователни концерти под надслов „Варненско лято за деца“, от деца-изпълнители за публика от деца с техните родители. Проектът е изключително успешен, за което е показателно провеждането му повече от десет поредни сезона, както и интересът проявен от БНТ, всички концерти са заснети и излъчени от националната медия. За проекта Петрова е удостоена с Голямата награда за цялостни постижения на БАРОК (Българската асоциация на работодателите в областта на културата) за 2019 година.

В периода 2012-2014 година дисертантът ръководи европейски проекти с участието на НУИ „Добри Христов“ – Варна по програмите „Коменски“ и „Леонардо да Винчи“.

Професионалната дейност на Петрова включва още и: водещ на седмично радиопредаване „Фестивалите“ в Радио Варна, работа в Дирекция Култура на Община Варна като мениджър на ММФ „Варненско лято“. По повод 90-годишнината на фестивала вестник КУЛТУРА пише: „Варненско лято е в ренесанс под мениджмънта на Румяна Петрова“.

От декември 2019 година Петрова е директор на НУИ „Добри Христов“ – Варна.

Актуалността на темата на дисертационния труд „Ролята на ансамбловото свирене в ранния етап на обучение по оркестрови инструменти“ е обусловена от динамиката в развитието на съвременното музикално изкуство и необходимостта от разглеждане, анализиране и обновяване на подходите в методиката на преподаване, както и тяхното практическо приложение съобразно с обществено-културните предпоставки. Изследването е посветено на ансамбловия подход в инструменталното музициране, ползите за формирането и израстване на младите музиканти, а също така и като философска платформа – професионална и възпитателна методика, отнесена към конкретен етап от развитието на учениците.

Обект на изследването са формиращите се млади музиканти изучаващи оркестрови инструменти в музикалните училища, с перспектива за продължаване на професионалното им обучение в музикални академии и професионална реализация. Под „ранен етап на обучение“ докторанта конкретизира, нивото при което младият инструменталист е придобил базови инструментални умения и предстои да се изгради като музикант.

Предмет на изследването е ансамбловото свирене в ранен етап на обучение и ролята му за формиране на музикално-естетически вкус, инструментални и личностни качества при младите инструменталисти, както и необходимата мотивация, водеща до успешно реализиране в академичен и професионален план в областта на музикалното изкуство.

Целта на автора е от една страна да докаже ползите от ансамбловото свирене, а от друга да сподели конкретни идеи и примери за успешното му прилагане в учебните планове в училищата по изкуствата у нас.

Методите използвани в труда са теоретичен и емпиричен. Изследователският инструментариум е предопределен от преподавателската дейност на дисертанта,

експериментираш с различни подходи в музикалното обучение, възприети и прилагани в Европа, Азия и Америка, чрез сравнителен анализ комбинирайки елементи от най-добрите практики.

Тезата на Петрова е, че ансамбловото свирене в ранен етап на обучение е водещо при формирането и развитието на изграждащите се млади музиканти, поради което се насочва към тази тематика в изследването си. Според докторанта този тип музициране се използва както в професионалното, така и в любителското обучение на музикални инструменти и е предпочитана форма за музикално възпитание по много причини: мотивиращото въздействие върху младите инструменталисти, поемането на отговорност чрез възлагане на творчески задачи изискващи комплексни умения и работа в екип, изграждане на творчески психо-климат, повишаване на самочувствието на учениците, подобряване на дисциплината и организационните умения, прилагане и усъвършенстване на вече научени техники, развиване на чувството за синхрон, усъвършенстване на усета за интонация, чувство за ритъм, внимание към детайла, чувство за баланс, обогатяване чрез нови звукови нюанси при смесването на тембри.

От изключително важно значение е и факта, че свиренето в оркестър спомага за изграждане на междуличностни отношения в социален аспект – връзка, доверие и взаимопомощ между участниците в ансамбъла. Тази форма на обучение води до ефективност в педагогическата работа, а също така е предпоставка за музикално, академично и емоционално израстване.

В качеството си на преподавател в НУИ „Добри Христов“ – Варна, авторът извършва десетгодишен експеримент, който включва наблюдение, събиране на данни и анализ на поведението на млади инструменталисти, които посещават часове по ансамблово свирене след четвъртата или петата година на индивидуално обучение по оркестров инструмент. Докторантът отчита различия в постиженията на учениците, които не участват в ансамбли, и тези, които практикуват ансамблово свирене и е категорична в констатациите по отношение на следните показатели – ансамбълът подобрява чувството за ритъм, усета за интонация, увереността на сцена, а също и че участващите в оркестър са по-склонни да се насочат към академично образование.

В увода на това обстойно изследване, докторантът представя предмета, обекта, целта и излага научната си хипотеза.

В първа глава – „Детски оркестрови практики от Барока до наши дни“, са описани определени успешни световни практики, свързани с прилагане на ансамблово свирене в ранен етап на музикално обучение и възпитание от епохата на Барока до съвремените ни (Педагогическата практика на „Червеният отец“ Антонио Вивалди, Методът „Сузуки“ и „Ел Система“) и са визирани детски оркестрови практики в България от близкото минало (Филхармония „Пионер“ и други младежки ансамбли).

При глава втора – „Публикации по темата“, дисертантът разглежда публикации, изследващи свиренето в ансамбъл и влиянието му за формирането и изграждане на личностни качества, както и на умения за учене, от гледна точка на психологията. Представени са становищата на утвърдени педагози, автори на методики за обучение по оркестрови инструменти, относно ролята на ансамбловото свирене в обучителния процес.

Основна част в труда заема личната практика и изследването на Петрова, изложено в трета глава, проследяващо отзивите на участниците в младежки оркестър от една страна, и на техните преподаватели, от друга, чрез анкети и интервюта, провеждани регулярно в рамките на десетгодишен период. На тази база авторът обобщава в сравнителни таблици оценката на анкетиранията относно ползите от свиренето в оркестър по отношение на различни аспекти на инструменталното израстване и придобиване на определени професионални качества и проследява как

тази оценка се променя в рамките на визирания период. Чрез интервютата с преподавателите по специален предмет на участниците в оркестъра, относно разглежданата проблематика, са допълнени ценни гледни точки в подкрепа на тезата на автора. В заключение са анализирани резултатите и са направени изводи от проведеното изследване.

От справката за научните публикации е видно, че те са три на брой и са пряко свързани с темата на дисертационния труд, който логично финализира научноизследователските търсения на докторанта до момента. Публикациите са:

- „Функционална грамотност при младите музиканти – някои проблеми и решения“ – доклад представен на Пролетни научни четения – АМТОО „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив (2020);
- „Ансамбловото свирене в начален етап на обучение при оркестровите инструменти като техника за формиране на трайни професионални компетентности“, докторантски четения в НМА „Проф. Панчо Владигеров“ – София (2020);
- „Ролята на колективното младежко творчество като инструмент за справяне с последствията от социална изолация“ – III Международна конференция „Наука, образование и иновации в областта на изкуството“ (Том I) – АМТОО „Проф. Асен Диамандиев“, Пловдив (2021).

Трудът отговаря на изискванията за създаване на дисертация. Р. Петрова анализира и систематизира огромно по обем и качество съдържание използвайки дедуктивния метод – от определени успешни световни практики, свързани с прилагане на ансамбловото свирене, през публикации, разглеждащи тази форма на музициране и влиянието му за формирането и изграждане на личностни качества и умения за учене, към личната практика и изследване на Петрова относно ролята на ансамбловото свирене за музикално-естетическото, професионално и емоционално израстване на младите музиканти. Предпоставка и философия на ансамбловото музициране като основа за прилагането му като методика и в частност обособяването му в педагогическата практика при обучението на формиращите се инструменталисти.

Дисертационния труд е с безспорен приносен характер обусловен от практиката и афинитета на автора към разглежданата проблематика. Показателно е, че докторанта провежда изследването в динамична среда, събирайки, анализирайки и класифицирайки данни, а също така практически прилагайки нови концепции. Експериментирането с различни подходи при работа с младежкия оркестър, способства за постигането на ценни изводи приложими и в теорията, и в практиката водещи до успешни резултати.

Предложеното и анализирания в разработката ще доведе до обогатяване на компетентностите на музикалните педагози.

Приносите на труда се изразяват в следното:

- изследването представя една осъвременена гледна точка към прилагането на ансамбловото свирене в ранните етапи на обучение при оркестровите инструменталисти, отнесено към теорията на музикално-възпитателния процес;
- авторът поставя въпроса за адекватното кариерно ориентиране на младия музикант с оглед на успешна професионална реализация;
- аргументирано са изведени важни елементи за правилно интегриране на ансамбловото свирене в цялостния музикално-възпитателен процес – принос свързан с практическото приложение на оркестровите инструменти;
- от гледна точка на дидактиката, докторантът се надява чрез настоящия труд да провокира следващи изследвания по темата, както и да способства за създаване на методология за систематичното изучаване на ансамбловото свирене

в ранните етапи на инструментално обучение, в съответствие със съвременните учебни планове за музикалните училища в страната.

В този труд е събрана, анализирана и систематизирана голяма по обем информация изказана в обем от 164 страници. Обясненията са аргументирани с подходящи примери – 6 изображения на фрагменти от партитури, 2 репродукции на снимки, 11 таблици и 14 графики, допринасящи за създаване на още по-ясна представа за разглеждания предмет. Библиографията включва 69 източника, от които 25 на кирилица, 39 на латиница и 5 интернет страници. Дисертацията включва 3 приложения:

- Анкети с участници в Младежки симфоничен оркестър – Варна;
- Интервюта с преподаватели по оркестрови инструменти от НУИ „Добри Христов“ – гр. Варна;
- Препоръчителна литература за работа с детски оркестри.

Авторефератът е изготвен според изискванията и дава ясна представа за съдържанието, обекта, предмета, целта, задачите, изследователския инструментариум и отразява основните резултати, постигнати в труда.

Убеден съм, че методическия труд, базиран на цялостно и детайлно проучване и лична практика на докторанта, ще провокира следващи научни изследвания и разработки, във връзка с тематиката. Поради тази причина, ще е от полза трудът да бъде публикуван, за да стане достояние на по-широк кръг читатели.

В заключение ще изтъкна, че дисертационния труд на Румяна Петрова на тема „Ролята на ансамбловото свирене в ранния етап на обучение по оркестрови инструменти“, ме впечатли с избора на тема, задълбочеността на разглежданата проблематика, анализите и научно-теоретичната обосновка, написана на професионален и в същото време достъпен език. От изложеното в труда е видно, че Петрова е музикант със солидна музикално-теоретична подготовка, креативно мислене и активна изпълнителска и педагогическа практика. Считам, че теоретичната разработка отговаря на предявените от ЗРАСРБ и Правилника за неговото приложение изисквания за придобиване на образователната и научна степен „**доктор**“. Това ми дава основание да предложа на уважаемото научно жури да присъди на Румяна Николаева Петрова образователната и научна степен „**доктор**“ в област на висше образование
8. Изкуства,
професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство,
докторска програма „Музикознание и музикално изкуство“.

02.05.2023 г.

Изготвил рецензията: .....

(проф. д-р Борислав

Ясенов)